

Важкий іспит на зрілість

Тетяна ЛОБАЧ,
голова Балаклавської районної ради
в місті Севастополі

У житті кожного трапляються ситуації, що потребують негайних дій та оптимальних рішень. Ми намагаємося власними силами подолати труднощі. Коли ж ідеться про проблеми суспільного, колективного життя, то зазвичай покладаємося на місцеву владу, комунальні підприємства, спеціалізовані структури. Та чи завжди їм вдається оперативно вирішити питання? На жаль, ні.

Безсумнівно, діяльність місцевого самоврядування життєво необхідна Україні як обов'язкова умова її демократичного розвитку. Форми участі громадян у місцевому самоврядуванні надають їм «право і реальну здатність регламентувати значну частину державних справ і управляти ними, діючи в рамках закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення». Це формулювання викладено в Європейській хартії місцевого самоврядування, яку було прийнято ще 1985 року. Україна підписала та ратифікувала її 1997-го. Згідно з хартією, сутність роботи органів місцевого самоврядування в нашій країні – самостійне вирішення питань регіонального значення на основі відповідних законів: Конституції, республіканських і місцевих статутів та постанов.

Нагадаємо, є дві форми реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні: представництво в органах місцевого самоврядування (місцеві ради, виконавчі комітети місцевих рад, органи самоорганізації населення на певній території) та безпосередня демократія (місцевий референдум, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, участь у місцевих виборах, громадські слухання, зустрічі з депутатами та посадовими особами).

Ось характерний приклад. Мешканці будинків, вулиць, районів міста демонструють громадянську активність, об'єднуючись для своєчасного якісного вирішення актуальних питань. Нині такі об'єднання мешканців – найдієвіша форма місцевого самоврядування, що підтверджує факт становлення громадянського суспільства. Останніми роками ця форма набуває дедалі більшої популярності.

Прояви безпосередньої демократії в Криму тільки починають набирати силу. Одна з об'єктивних причин уповільненого розвитку – багаторічна звичка покладатися на когось у вищій інстанції і традиційна віра в допомогу виконавчої влади. Часто місцевий орган самоврядування неспроможний самостійно вирішити питання, оскільки насамперед має узгодити вердикт із адміністрацією.

Перш ніж накопичити необхідний практичний досвід, органам місцевого самоврядування довелось стикнутися передусім зі звичним контролем державних структур різного рівня, діяти, озираючись на адміністрацію: дозволить чи заборонить, покарає чи помилує? Такий стан справ не лише не сприяв розв'язанню важливих проблем регіону, а, навпаки, часто призводив до протистояння між міськрадами і головами міських адміністрацій, криз через розбіжності поглядів на методи і стиль

управління. Конфліктні ситуації виникали в багатьох містах Криму, скажімо, Бахчисараї, Армянську, Алушті, Сімферополі.

Необхідність змін для усунення конфліктів активізувала діяльність громадських об'єднань. Наприклад, наприкінці минулого року в Сімферополі 12 кримських громадських і партійних організацій провели зустріч на тему «Громадський контроль і влада». На ній, критично оцінивши ситуацію, запропонували розробити механізм відповідальності державних чиновників і посадових осіб за допущені порушення. Учасники обговорювали необхідність ухвалення закону про громадський контроль за владою, проведення обов'язкових публічних слухань та експертиз найважливіших проектів рішень місцевих органів влади України та Криму. Було підписано резолюцію, в якій, зокрема, акцентовано увагу на тому, що «в Україні владні структури всіх рівнів продовжують домінувати над громадянським суспільством, ігноруючи його інтереси. Чимало місцевих органів самоврядування приймали рішення, виходячи з власних можливостей. Багато в чому завдяки місцевому самоврядуванню наш народ в умовах політичного протистояння останніх років витримав важкий іспит на зрілість». За наявних принципів фінансування потреб регіонального значення, коли місцевим радам доводилося жорстко економити кошти, щоб реалізувати невідкладні проекти, поступово накопичувався певний досвід у розподілі та витрачання матеріальних ресурсів, чітко визначалися пріоритетні напрямки їх використання. Крім того, удосконалювалися й форми участі громадян у роботі місцевого самоврядування. Тепер вони не обмежувалися звичайним написанням заяв та скарг на адресу місцевої ради (з довгим і часто безрезультатним чеканням позитивної відповіді), а брали активну участь у живому регулярному безпосередньому спілкуванні з народними обранцями в містах і селах. Це дало змогу виявляти і оперативно розв'язувати більшість проблем, що виникали.

Досвід роботи Добрівської сільської ради в Сімферопольському районі – яскравий приклад використання такої форми роботи. У графіку прийому громадян обов'язковим пунктом стали регулярні виїзди голови сільської ради Ігоря Буданова на зустрічі з селянами. Результат – ремонт моста, благоустрій території військового містечка, утеплення дитячих дошкільних установ і багато іншого. Про це, до речі, йшлося в журналі «Віче». Корисний досвід і міста-героя Керчі, де відбувся третій за минулий рік сход громадян. З одного боку, звернення мешканців дають можливість простежити тенден-

цію до підвищення громадянської активності, з друго-го – постановка проблемних питань є керівництвом до дії, адресною допомогою керчанам. Під час останнього сходу до глави міської адміністрації Олега Осадчого звернулося понад двадцять громадян. Питання, що потребують негайних дій – газопостачання, ремонт покрівель, каналізація, забезпечення житлом, – вирішувалися у максимально оперативному режимі.

Балаклавський район Севастополя – також активний учасник процесу розвитку самоврядування та самоорганізації населення. В регіоні активно діють декілька комітетів мікрорайонів. Нещодавно відзначив своє десятиліття комітет мікрорайону Стара Балаклава (керівник Наталя Косьміна). Активно працює аналогічне об'єднання мікрорайону Цукрова Голівка, очолюване депутатом міської ради Леонідом Венем. Цього року до них додався комітет мікрорайону Первомайка. Першорядні завдання балаклавських комітетів – розв'язання транспортної проблеми в сільській зоні, водозабезпечення сіл, будівництво очисних споруд та доріг, утилізація побутових відходів.

На жаль, така прогресивна практика – виняток, а в решті випадків спостерігається усталений принцип формальних взаємин і, як результат, повільне і не завжди ефективно розв'язання місцевих проблем. Більше того, зусилля представників адміністративних органів і місцевих рад часто спрямовані не на поліпшення життя регіонів, а на прийняття незаконних рішень, зокрема з питань землекористування. За інформацією прес-служби прокуратури Криму, торік на півострові (станом на 1 липня) скасовано 200 незаконних рішень органів влади та місцевого самоврядування стосовно розпорядження землею, зокрема про надання прибережних земель, що суперечить Водному кодексу України. Одного з депутатів міськради за хабарництво засуджено до восьми років ув'язнення з конфіскацією половини майна та позбавленням права протягом двох років обіймати певні посади.

Як бачимо, в кримському самоврядуванні є пред-ставники двох напрямів: одні трудяться на користь регіону, другі – на свою користь, причому в повній згоді з місцевою адміністрацією. Тож необхідно усунути можливість такої діяльності. Передусім слід чітко розмежувати повноваження адміністрації та місцевих рад. А держава, на підставі вимог Європейської хартії, сама повинна надати органам місцевого самоврядування законну територію для розв'язання регіональних проблем, оскільки це стало вимогою часу й одним із найважливіших питань внутрішньої політики.

Після прийняття Закону «Про місцеве самоврядування» минуло понад 15 років, і тепер, нарешті, Президент України проголосив про початок реалізації реформи місцевого самоврядування. В усіх регіонах відбулося широке обговорення проекту концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. В Криму, як і в Україні загалом, є всі передумови для проведення адміністративно-територіальної реформи. Це підтвердив голова кримського парламенту Володимир Константинов на спільному засіданні загальних зборів членів Асоціації органів місцевого самоврядування АРК і Севастополя та Ради регіонів АРК. Реформа дасть змогу врегулювати міжбюджетні відносини шляхом децентралізації бюджетів та розробки оптимального алгоритму надання коштів для розвитку території. Крім того, необхідно перерозподілити повноваження між райдержадміністраціями та місцевими радами, надавши першим повноваження для контролю, а при других створити виконкомки. Аналіз концепції показує, що на другому етапі реформи (2015–2020 рр.) передбачається закладення «конституційної основи освіти виконавчих органів обласних та районних рад і розмежування повноважень між ними й відповідними місцевими державними адміністраціями». Правда, в ході обговорення проекту прозвучали заперечення проти надання

районним державним адміністраціям повноважень для контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування. Також у місцевих радах вважають за необхідне визначити на законодавчому рівні вимоги до якості публічних послуг, що надають населенню, і прив'язати уніфіковані стандарти до стандартів якості життя. Бо, скажімо, в Києві громадянин отримує адміністративних послуг на 5,7 тисяч гривень, у Севастополі – на 2, 5 тисячі, а в звичайній кримській сільраді – на 500 гривень. Результати обговорення, пропозиції та доповнення були передані до Києва для розгляду та затвердження.

Уже понад 10 років в Україні проводиться Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Рік у рік його популярність зростає. Загалом від початку проведення конкурсу на реалізацію проектів із державного бюджету виділено майже 72 мільйони гривень. Кримчани – одні з найактивніших учасників конкурсу. Щороку серед його переможців – представники автономії. Кілька разів до цього переліку потрапляла й Верховна рада АРК. Крім того, Крим першим у країні став проводити свій конкурс проектів розвитку місцевого самоврядування за рахунок коштів республіканського бюджету. Нашими послідовниками в подальшому стали Вінницька, Миколаївська, Дніпропетровська, Полтавська та інші області. Брати участь у конкурсі можуть усі без винятку органи місцевого самоврядування. А головна вимога до їхніх проектів – інноваційний характер.

Що стосується фінансів, то, крім державних коштів, автори повинні передбачити не менш як 20 відсотків фінансування з бюджету своєї ради або організацій-партнерів, спонсорів. Конкурс проводиться вже більш як десять років. За цей час у ньому взяли участь понад 400 проектів, перемогу здобули 229 (їх лівова частка вже реалізована). Підсумки 11-го Всекримського конкурсу на найкращий проект органів місцевого самоврядування – це 67 програм і проектів.

Важливим чинником удосконалення роботи органів самоврядування є оновлення кадрового складу. Згідно зі схваленням ще торік 26 березня на засіданні АРК розпорядженням органам виконавчої влади, РДА, виконкомам міських рад автономії доручено організувати роботу із залучення молоді на держслужбу та до органів місцевого самоврядування, проводити стажування та практики студентів і випускників вишів, забезпечувати організацію навчання та підвищення кваліфікації молодих державних службовців і чиновників місцевого самоврядування. Нині органи виконавчої влади та місцевого самоврядування проводять стажування для студентів із подальшим зарахуванням їх до кадрового резерву на посади держслужбовців та посадових осіб місцевого самоврядування. До реєстру було зараховано 265 студентів і випускників ВНЗ – кримських та з інших регіонів країни, а також слухачів Національної академії державного управління при Президентові України та її регіональних інститутів.

В рамках реалізації соціальних ініціатив Президент України при Голові Ради міністрів АРК створений і активно працює молодіжний уряд. 22 листопада 2013 року в Євпаторії відбулася зустріч членів молодіжного уряду Криму з представниками молодіжних дорадчих органів і молодіжних громадських організацій із селищ Чорноморське, Роздольне та міст Саки і Євпаторії. Такі зустрічі стимулюють громадянську активність молоді, дають дорогу в життя новим проектам і практичні навички для їхньої реалізації.

Підсумовуючи, можна впевнено стверджувати: нині самоврядування в Криму нагадує дитину, яка наполегливо намагається навчитися ходити: бажання змін величезне, ідей – безліч, а досвіду для їх реалізації поки що замало. Радує одне: самоврядування не стоїть на місці, не зупиняючись на досягнутому, воно активно шукає шляхи подальшого розвитку.